

Motion till riksdagen 2025/26:2291

av **Linnéa Wickman m.fl. (S)**

Stärkt statligt stöd till klimatanpassning – rättvisa och hållbara förutsättningar för kommuner och hushåll

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av ett stärkt statligt stöd för samhällets klimatanpassningsåtgärder, liksom behovet av uppdaterad lagstiftning, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Effekter och konsekvenser av ett förändrat klimat märks allt tydligare runtom i Sverige. Skyfallet i Gästrikland med omnejd i augusti 2021 där 166 millimeter regn föll under två timmar, till stor del över Gävle - klassades av SMHI som ett statistiskt tusenårsregn. Skadorna på såväl offentliga byggnader, som infrastruktur och för privata fastighetsägare blev enorma och försäkringsbolagens krav på kommunens VA-bolag översteg 1 miljard kronor. Vid stormen Hans 2023 spårade ett tåg ur i Iggesund när banvallen gav vika på grund av stora regnmängder. Trafikverket fick kraftig kritik av Statens haverikommission för sitt säkerhetsarbete med tanke på att det varit ras tidigare på samma plats. Än mer nära i tid är skyfallen i Västernorrland under 2025 där ett 40-tal vägar svämmades över eller spolades bort, en man omkom och tåg spårade ur.

Översvämmade källare, förstörd infrastruktur och förlorade skördar. Kraftig nederbörd är en av de mest säkra effekterna av ett förändrat klimat, och extrema väderhändelser blir allt vanligare. Förutom extrem nederbörd kan det också handla om andra konsekvenser, som värmeböljor, torka och skogsbränder. Att kraftigt stärka arbetet nationellt och lokalt för att både bygga robusthet och minimera skadorna i samband med olika typer av extremväder är både bråttom och angeläget.

Över tid har lagstiftningen stärkts, det är lagstadgat att kommuner är skyldiga att upprätta skyfallsplaner och en vattentjänstplan. Granskningar av Riksrevisionen har pekat på såväl områden där klimatanpassningsarbetet är effektivt, som på brister i styrning och lagstiftning. Under 2025 presenterades den statliga utredningen Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51), där lyfts förslag fram på tydligare ansvarsfördelning mellan olika aktörer och olika finansieringsmodeller för att underlätta genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. Men utredningen fick i sina direktiv från regeringen inte öka statens åtagande eller finansiering på området.

Runtom i landet finns redan en stor underhållsskuld avseende VA-näten. Samtidigt ökar behoven att förbättra den fysiska planeringen och bygga för ett förändrat klimat utifrån sårbarhetsanalyser av var behoven är som störst. Sammantaget kommer denna utveckling att innebära en ökad kostnad för kommunerna som kommer bäras av medborgarna som en del av VA-kollektivet, via kommunalskatten eller som enskilda fastighetsägare. Branschorganisationen Svenskt Vatten bedömer att VA-taxorna kan behöva fördubblas till 2040, vilket visar att även staten har en viktig roll att spela för att säkerställa att kommuner och ytterst medborgarna har ekonomiska förutsättningar att göra de kostsamma investeringar som krävs. Risken är att underhållsskulden växer ytterligare i brist på investeringar eller att kostnaden skenar för den enskilde. Utvecklingen har dessutom en stark påverkan på försäkringspremier som riskerar att öka kraftigt för hushåll i riskområden.

Kommuner och hushåll får inte lämnas i sticket av den nationella nivån när samhällets kapacitet och förmåga att förebygga skador på grund av klimatförändringar behöver stärkas. Skyfall vet varken fastighetsgränser eller kommungränser. Olika aktörer har olika roller och varken invånare, statliga myndigheter eller kommuner kommer ensamt att kunna lösa de utmaningar som klimatförändringarna innebär.

Från nationell nivå bör det därför vara prioriterat att säkra ett långsiktigt och förutsägbart stöd till detta arbete för kommunerna som ansvarar för den fysiska planeringen. För att det ska bli ekonomiskt hållbart att genomföra de investeringar som

krävs bör det också övervägas att i lagstiftningen möjliggöra för att balanskrav i Lagen om allmänna vattentjänster ändras från dagens tre år till en längre period och att det möjliggörs att fondera medel för underhåll och investeringar.

Linnéa Wickman (S)

Patrik Lundqvist (S)

Sanna Backeskog (S)

Kristoffer Lindberg (S)